

ROMÂNIA
Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București
www.avp.ro

Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro
Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: petitii@avp.ro

Domnului Prof. univ. dr. Valer Dorneanu,

Președintele Curții Constituționale,

În conformitate cu dispozițiile art. 146 lit. d) din Constituția României și ale art. 15 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, vă transmitem, alăturat, excepția de neconstituționalitate *cu privire la prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2022 pentru modificarea art. 7 alin. (13) din Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din data de 2 martie 2022.*

Vă asigur, Domnule Președinte, de înalta mea considerație.

**În conformitate cu dispozițiile art. 146 lit. d) din Constituția României și ale
art. 15 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției
Avocatul Poporului, republicată,**

Avocatul Poporului formulează prezenta

*Excepție de neconstituționalitate cu privire la prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului
nr. 16/2022 pentru modificarea art. 7 alin. (13) din Legea nr. 52/2003 privind transparența
decizională în administrația publică*

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2022 pentru modificarea art. 7 alin. (13) din Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din data de 2 martie 2022, aduce atingere prevederilor art. 1 alin. (3) și alin. (5), art. 31, art. 53, art. 141, precum și art. 115 alin. (4) și alin. (6) din Constituția României, din perspectiva următoarelor

MOTIVE DE NECONSTITUȚIONALITATE

I. Motive extrinseci de neconstituționalitate

1. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2022 contravine art. 115 alin. (4) și alin. (6) din Constituție

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale referitoare la art. 115 alin. (4) din Constituție (spre exemplu, Decizia nr. 255 din 11 mai 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 16 iunie 2005), Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență în următoarele condiții,

întrunite în mod cumulativ: existența unei situații extraordinare; reglementarea acesteia să nu poată fi amânată și urgența să fie motivată în cuprinsul ordonanței.

Din analiza jurisprudenței Curții Constituționale rezultă că numai existența unor elemente cu caracter obiectiv, care nu au putut fi prevăzute, poate determina apariția unei situații a cărei reglementare se impune cu celeritate. Constatarea acestor elemente se realizează de Guvern, care este obligat să motiveze intervenția sa în preambulul actului normativ adoptat.

Prin urmare, oportunitatea legiferării se limitează la decizia de a adopta actul normativ sau nu, de a avea o conduită activă sau pasivă, în condițiile în care sunt demonstate elementele cu caracter obiectiv, cuantificabil, prevăzute de art.115 alin. (4) din Constituție. Cu alte cuvinte, decizia legiferării aparține în exclusivitate legiuitorului delegat, care, dacă hotărăște reglementarea unei anumite situații juridice, are obligația de a se conforma exigențelor constituționale (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.68 din 27 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.181 din 14 martie 2017, paragraful 87).

Pornind de la aceste premise jurisprudențiale, urmează să analizăm în ce măsură, prin adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2022, Guvernul s-a conformat exigențelor constituționale privind demonstrarea existenței unei situații extraordinare, a cărei reglementare nu poate fi amânată, precum și motivarea urgenței în cuprinsul ordonanței.

Analizând titlul și conținutul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.16/2022, observăm că, prin adoptarea acestui act normativ, Guvernul a modificat conținutul alin. (13) din Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, republicată, în sensul că "(13) *Prin excepție de la prevederile alin. (2), în cazul reglementării unei situații urgente sau a uneia care, din cauza circumstanțelor sale excepționale, impune adoptarea de soluții immediate, în vederea evitării unei grave atingeri aduse interesului public, proiectele de acte normative se supun adoptării și anterior expirării termenului prevăzut de respectivul alineat.*"

Astfel, Guvernul a stabilit drept situație extraordinară, a cărei reglementare nu poate fi amânată, ultimele evoluții generate de situația de criză majoră în planul relațiilor internaționale, considerând că procesul de adoptare a unor reglementări legale în situații excepționale nu poate fi supus cerințelor aplicabile procedurii obișnuite de asigurare a transparenței decizionale, realitățile impunând adoptarea urgentă a unor norme legale de a căror aplicare depinde stabilitatea și buna funcționare a instituțiilor fundamentale ale statului.

Analizând Ordonanța de urgență a Guvernului nr.16/2022 , constatăm că nici în preambulul acesteia, nici în cuprinsul normei nu sunt invocate criteriile pentru stabilirea situațiilor de urgență. Or, așa cum observă și Consiliul Legislativ în avizul dat în cauză, în lipsa unui criteriu clar, obiectiv nu se poate stabili caracterul de urgență și nici entitatea competentă să aprecieze asupra acestei situații.

Prin urmare în lipsa acestor elemente, în speță definirea concretă în cuprinsul legii speciale, a conceptului de „*situație extraordinară*” sau „*situație de urgență*”, rămâne la latitudinea autoritățile publice centrale și locale să interpreze urgența situației, natura excepțională a circumstanțelor acesteia sau potențiala atingere adusă interesului public. Interpretarea extensivă de care se poate bucura noțiunea de „*situatii exceptionale*” sau „*situatii de urgență*”, utilizată de Guvern în textul notei de fundamentare și în conținutul ordonanței de urgență, este de natură să transforme excepția în regulă, dată fiind lipsa acesteia de specificitate.

Astfel, norma legală criticată cuprinsă în art. I din Ordonația de urgență a Guvernului nr. 16/2022 este una excesivă, ducând la ruperea justului echilibru care trebuie să existe între drepturile și interesele în concurs, respectiv interesul statului de a ocroti interesul public, pe de o parte, și dreptul la informație, pe de altă parte. Mai mult, premisa oricărei reglementări, chiar și în perioada situațiilor de urgență, trebuie să fie statul de drept, principiu care consacră o serie de garanții menite să asigure respectarea drepturilor cetățenilor, respectiv încadrarea autorităților publice în coordonatele dreptului.

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, din interpretarea art. 115 alin. (6) din Constituție, în domeniul reglementării drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale nu pot fi adoptate ordonațe de urgență, dacă prin reglementările pe care le conțin „afectează” exercițiului drepturilor, așa cum este cazul situației de față. Actul normativ criticat afectează exercițiul dreptului la informație (informarea persoanelor asupra problemelor de interes public care urmează să fie dezbatute de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și asupra proiectelor de acte normative). Dispunerea inaplicabilității normelor legale referitoare la transparența decizională în cazul reglementării unei **situatii urgente** sau a uneia care, din cauza **circumstanțelor sale excepționale**, impune adoptarea de soluții imediate, pe o perioadă nedefinită, afectează dreptul fundamental în considerarea căruia a fost adoptată aceste Legea nr. 52/2008, astfel că ordonația de urgență contravine interdicției prevăzute de art. 115 alin. (6) din Constituție.

Având în vedere aceste aspecte, observăm că Ordonația de urgență a Guvernului nr. 16/2022 nu îndeplinește cerințele prevăzute de art. 115 alin. (4) și alin. (6) din Constituție.

2. Ordonația de urgență a Guvernului nr. 16/2022 contravine prevederilor art. 1 alin. (5) coroborate cu cele ale art. 141 din Constituția României

Art. 141 din Constituție consacră C.E.S. rolul de "organ consultativ al Parlamentului și al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare." Aceste prevederi constituționale sunt reluate în art. 1 alin. (1) din Legea nr.

248/2013 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 740 din 2 octombrie 2015, iar potrivit art. 2 alin. (1) și alin. (2) lit. e) din această lege, "(1) Consiliul Economic și Social este consultat obligatoriu asupra proiectelor de acte normative inițiate de Guvern sau a propunerilor legislative ale deputaților ori senatorilor. Rezultatul acestei consultări se concretizează în avize la proiectele de acte normative. (2) Domeniile de specialitate ale Consiliului Economic și social sunt: a) politicile economice; b) politicile financiare și fiscale; c) relațiile de muncă, protecția socială, politicile salariale și egalitatea de şanse și de tratament; d) agricultură, dezvoltare rurală, protecția mediului și dezvoltare durabilă; e) protecția consumatorului și concurență loială; f) cooperătie, profesii liberale și activități independente; g) drepturi și libertăți cetățenești; h) politicile în domeniul sănătății; i) politicile în domeniul educației, tineretului, cercetării, culturii și sportului. "

Astfel, potrivit art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală în România, respectarea Constituției, a supremăției sale și a legilor este obligatorie. Dispozițiile art. 2 din Legea nr. 248/2013 - legea organică de înființare, organizare și funcționare a Consiliului Economic și Social - prevăd obligația inițiatorilor de proiecte sau propunerile legislative de a solicita avizul C.E.S. în cazul în care reglementările preconizate vizează domeniile de specialitate ale acestuia. Or, observăm că intervenția vizează unul dintre domeniile în care trebuia solicitat avizul C.E.S., fiind vorba de o normă care restrângere exercițiul unor drepturi ale cetățenilor și asociațiilor legal constituite - dreptul de a formula propunerile, sugestii sau opinii cu privire la proiectul de act normativ supus dezbaterei publice, dreptul de a solicita și lăua parte la dezbaterea publică organizată pe marginea proiectului [art. 7 alin. (4), (9) și (10) din Legea nr. 52/2003].

În aceste condiții, constatăm că au fost nesocotite prevederile art. 1 alin. (5) coroborate cu cele ale art. 141 din Constituție.

II. Motive intrinseci de neconstitutionalitate

1. Prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2022 contravin art. 1 alin. (5), art. 31 și art. 53 din Constituție.

În ceea ce privește **principiul legalității**, Curtea Constituțională a statuat, în mod constant, în jurisprudență sa, că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și de clar pentru a putea fi aplicat.

Conform art. 1 alin.(5) din Constituție „*În România, respectarea Constituției, a supremăției sale și a legilor este obligatorie*”. Așadar, această prevedere constituțională consacrată principiul respectării obligatorii a legilor. Pentru a fi respectată de către destinatarii săi, legea

trebuie să îndeplinească anumite cerințe de precizie, claritate și previzibilitate, astfel încât aceștia să își poată adapta în mod corespunzător conduită.

Textul legal criticat reprezintă o **excepție de la regula** instituită de art. 7 alin. (2) din Legea nr. 52/2003, regulă potrivit căreia *"Anunțul referitor la elaborarea unui proiect de act normativ va fi adus la cunoștința publicului, în condițiile alin. (1), cu cel puțin 30 de zile lucrătoare înainte de supunerea spre avizare de către autoritățile publice. Anunțul va cuprinde: data afișării, o notă de fundamentare, o expunere de motive, un referat de aprobare privind necesitatea adoptării actului normativ propus, un studiu de impact și/sau de fezabilitate, după caz, textul complet al proiectului actului respectiv, precum și termenul-limită, locul și modalitatea în care cei interesați pot trimite în scris propuneri, sugestii, opinii cu valoare de recomandare privind proiectul de act normativ."* Încălcarea principiului legalității este cu atât mai evidentă cu cât suntem în prezența unei norme de excepție în privința cărora operează principiul juridic conform căruia **excepțiile sunt de strictă interpretare și aplicare**.

În aplicarea textului art. 7 alin. (13) din Legea nr. 52/2008, în forma modificată de art. I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2002, **excepția** este preconizată să se aplice într-un număr indefinit de situații, de către un număr indefinit de autorități publice, și anume ori de câte ori se reglementează o *situatie urgentă sau una care, din cauza circumstanțelor sale excepționale, impune adoptarea de soluții imediate, în vederea evitării unei grave atingeri aduse interesului public*.

Potrivit art. 4 din Legea nr. 52/2003, titularii obligației generale de transparență sunt: **a)** autoritățile administrației publice centrale: ministerele, alte organe centrale ale administrației publice din subordinea Guvernului sau a ministerelor, serviciile publice descentralizate ale acestora, precum și autoritățile administrative autonome; **b)** autoritățile administrației publice locale: consiliile județene, consiliile locale, primarii, instituțiile și serviciile publice de interes local sau județean.

Pe de altă parte, competența în stabilirea existenței unei măsuri excepționale sau a unei situații de urgență revine după caz, Președintelui sau Guvernului României. Astfel, articolul 93 din Constituție vizează **măsurile excepționale** ce au un regim stabilit prin lege, în raport cu domeniul stării (stare de asediul - apărare națională, respectiv stare de urgență - securitate națională), acestea **fiind în competența Președintelui României**. Prin urmare, în cazul restrângerii exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale pentru situațiile excepționale, cel care instituie executarea în concret a restrângerii este Președintele României prin decretul de instituire a stării.

Totodată, în cazul situațiilor de urgență, **Guvernul este cel care adoptă hotărârea privind managementul tipurilor de risc**, potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 21/2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență. Astfel, "în situații de urgență, coordonarea unitară a acțiunii tuturor forțelor implicate în intervenție se realizează de către comandantul acțiunii, care este desemnat la nivel național, județean sau al municipiului București, în funcție de natura și gravitatea evenimentului și de mărimea categoriilor de forțe concentrate.

(2) Comandantul acțiunii este ajutat în îndeplinirea sarcinilor de unul sau mai mulți comandanți ai intervenției aflați la locul producerii evenimentului excepțional, de grupa operativă și de punctul operativ avansat constituite potrivit reglementărilor în vigoare.

(3) Desemnarea și competențele comandantului acțiunii și comandantului intervenției se stabilesc prin **hotărârea Guvernului privind managementul tipurilor de risc**."

Examinând Nota de fundamentare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2022 observăm că rațiunea adoptării acestui act normativ a fost aceea a instituirii unui cadru legal aplicabil în situația existenței unor situații excepționale care afectează profund aspectele esențiale ale organizării societății și care obligă la adoptarea și aplicarea imediată a prevederilor legale necesare apărării interesului public, în contextul ultimelor evoluții generate de situația de criză majoră în planul relațiilor internaționale.

Totodată, din cuprinsul art. I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2022 reiese faptul că prevederea legală criticată, care reglementează simplificarea procedurii de adoptare a actelor normative, intervine în cazul existenței unor situații de urgență. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 21/2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență definește situațiile de urgență ca fiind: "*evenimente excepționale, cu caracter nonmilitar, care amenință viața sau sănătatea persoanei, mediul înconjurător, valorile materiale și culturale, iar pentru restabilirea stării de normalitate sunt necesare adoptarea de măsuri și acțiuni urgente, alocarea de resurse specializate și managementul unitar al forțelor și mijloacelor implicate*".

Plecând de la aceste precizări, observăm că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 16/2022 suferă o lipsă de claritate și previzibilitate din perspectiva faptului că ea apare ca o măsură luată atât pentru o "situație urgentă" cât și în contextul unei "situării excepționale".

Având în vedere confuzia termenilor, observăm că nu se pot determina reperele legale pentru stabilirea caracterului de urgență mai ales că drepturi, precum accesul la informația publică, pot suporta îngrădiri. Or, adoptarea unor măsuri care au ca efect restrângerea exercițiului unor astfel de drepturi nu se poate realiza, potrivit art. 53 din Constituție, decât în temeiul unei legi și cu caracter temporar, tocmai pentru a respecta principiul proporționalității măsurilor cu situațiile care le-a determinat.

Întrucât nu există niciun criteriu clar obiectiv pentru stabilirea caracterului de urgență și nici entitatea competentă să aprecieze asupra acestei situații, norma legală criticată cuprinsă în art. I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.16/2022 generează o stare de incertitudine oferind autorităților publice centrale și locale posibilitatea să interpreteze în mod eronat și arbitrar urgența situației, natura excepțională a circumstanțelor acesteia sau potențiala atingere adusă interesului public, termeni evocați în textul ordonanței de urgență permîțând existența unor abuzuri de putere din partea acestora, cu încălcarea prevederilor cuprinse în art.1 alin.(4) și (5) din Constituție.

Marja largă de apreciere a ceea ce reprezintă de fapt nevoia de a adopta soluții imediate, în vederea prevenirii unei atingeri a interesului public, creează premisele nedorite ale invocării excesive a acestui text de lege de către autoritățile publice centrale și locale, cu scopul de a simplifica procedura de adoptare a actelor normative prin evitarea aplicării regulilor de participare a cetățenilor și asociațiilor legal constituite la procesul de elaborare a actelor normative și la procesul de luare a deciziilor, prevăzute de Legea nr. 52/2003.

În plus, lipsa unui termen-limită, prevăzut expres de normele criticate, în interiorul căruia este aplicată excepția de la regula transparenței decizionale, încalcă principiul proporționalității, consacrat de art.53 din Constituție. Caracterul temporar al măsurilor derivă în mod direct din caracterul excepțional al posibilității de a restrânge exercițiul unor drepturi și libertăți fundamentale. Or, reglementarea criticată dă posibilitatea extinderii acestei situații, cu consecința ca restrângerea exercițiului drepturilor fundamentale să dobândească un caracter permanent.

Prin urmare, legiuitorul delegat a aplicat o restrângere a exercițiului unor drepturi constituționale (accesul la informație publică prin procedura transparenței decizionale) atât în cazul situațiilor de urgență (reglementate pe cale restrângerii exercițiului unor drepturi prin art. 53) cât și situațiilor excepționale (reglementate prin art. 93 din Constituție). Astfel, cetățeanul va trebui să-și adapteze conduită în funcție de voința arbitrară a autorităților publice privind alegerea cazurilor în care se aplică, sau nu, excepția instituită prin ordonanță, de fiecare dată când norma juridică la care se raportează este adoptată în virtutea unei situații excepționale sau de urgență. O astfel de interpretare și aplicare a normei o lipsește de predictibilitate și afectează securitatea raporturilor juridice privind regula în materia dreptului privind accesul la informație.

Mai mult decât atât, observăm că, în Nota de fundamentare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr 16/2022, la Secțiunea a 2-a-Motivul emiterii actului normativ/ Descrierea situației actuale se găsește Raportul Comisiei Europene care printre altele recomandă Guvernului „*să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.*” De asemenea, în Raportul Comisiei către Parlamentul Europei și Consiliului privind progresele înregistrate de România în cadrul mecanismului de cooperare și de verificare din 2021 se reia recomandarea de a

asigura transparența totală și de a ține seama în mod corespunzător de consultările cu autoritățile relevante și cu părțile interesate în cadrul procesului decizional și în activitatea legislativă (...), în vederea îmbunătățirii în continuare a transparenței și a predictibilității procesului legislativ.

Cu toate acestea, legiuitorul delegat a simplificat procedura de adoptare a actelor normative, **fără claritatea cadrului legal de reglementare**, care constituie nu doar premisa legalității măsurilor dispuse, ci și garanția respectării drepturilor, a căror restrângere poate fi realizată doar prin lege și numai în limitele impuse de prevederile art.53 din Constituție. Fiind vorba de o normă care restrânge exercițiul unor drepturi ale cetățenilor și asociațiilor legal constituite - dreptul de a formula propuneri, sugestii sau opinii cu privire la proiectul de act normativ supus dezbatării publice, dreptul de a solicita și lăua parte la dezbaterea publică organizată pe marginea proiectului [art. 7 alin. (4), (9) și (10) din Legea nr. 52/2003], aceasta ar trebui formulată într-un mod clar, precis și neechivoc, în aşa fel încât să permită oricărei persoane să identifice limitele posibilității autorităților publice de a invoca această normă de excepție.

Respectarea legilor este obligatorie, însă nu se poate pretinde unui subiect de drept să respecte o lege care nu este clară, precisă și previzibilă, întrucât acesta nu își poate adapta conduită în funcție de ipoteza normativă a legii. De aceea, legiuitorul trebuie să manifeste o deosebită atenție atunci când adoptă un act normativ, iar autoritatea legiuitorului, Parlamentul sau Guvernul, după caz, are obligația de a edicta norme care să respecte trăsăturile referitoare la claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate (Deciziile Curții Constituționale nr. 1/2014, nr. 1/2012, nr. 743/2011, nr. 903/2010).

Principiul informării cetățenilor constituie un principiu fundamental în desfășurarea activității autorităților administrației publice din România. Principiul informării cetățenilor presupune în primul rând existența unor mecanisme prin care individul pe de o parte, să își poată cunoaște drepturile și modalitățile prin care poate beneficia de exercițiul acestora, iar pe de altă parte, să poată avea o reprezentare clară și corectă a modalității de desfășurarea a mandatului reprezentanților săi, mecanisme precum transparența în actul decizional. Ridicarea la rang de principiu de drept a principiului transparenței demonstrează importanța acordată acestuia într-un stat de drept și democratic.

Principiul transparenței implică deci o obligație generală de transparență ce incumbează autorităților administrației publice din România, obligație de a informa și de a supune dezbatării publice proiectele de acte normative, de a permite accesul la luarea deciziilor administrative și la minutele ședințelor publice [art. 3 lit. e)].

Dispozițiile art. 31 alin. (3) din Constituție, permit o limitare adusă exercițiului dreptului la informare, în sensul că exercitarea acestui drept nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională, iar restrângerea trebuie să fie în concordanță cu dispozițiile

constituționale ale art. 53 alin. (1), potrivit cărora "Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav".

Soluția legislativă prin care legiuitorul delegat a dispus restrângerea dreptului la informare, concretizat prin implicarea cetățenilor în procesul de elaborare al actelor normative, nu are legitimare constituțională întrucât nu răspunde exigențelor art. 31 alin. (3) și nici celor ale art. 53 din Constituție.

Față de cele de mai sus, **Avocatul Poporului** apreciază că argumentele invocate susțin neconstituționalitatea prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 16/2022 față de art. 1 alin. (3) și alin. (5), art. 31, art. 53, art. 141, precum și art. 115 alin. (4) și alin. (6) din Constituția României, și solicită Curții Constituționale pronunțarea unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate.

AVOCATUL POPORULUI,

RENAȚE WEBER

